

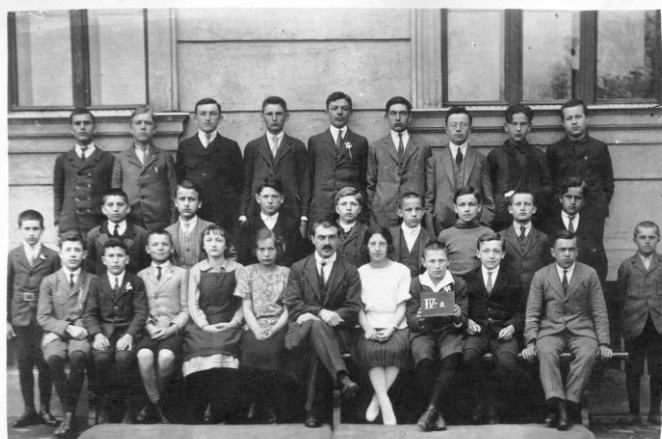
Hepp Ferenc életútja

Hepp Ferenc 1909. november 3-án Békésen született. Még nem volt 10 éves, amikor 1919-ben meghalt az édesapja. A fiatal Hepp Ferenc az elemi iskola elvégzése után (1920) az akkor nyolcosztályos Békési Református Reálgimnáziumban folytatta tanulmányait, emellett rendszeresen dolgozott édesanyja festőműhelyében. Szellemi aktivitása mellett a sport örök szerelmese volt. Akkoriban elsősorban még az atlétika érdekelte. Kiváló sporteredményeivel büszkesége volt a békési gimnáziumnak. Édesanyja rohamosan romló egészségi állapota miatt a középiskolát időlegesen abba kellett hagynia. Ekkor kitanulta a kelmefestő szakmát, amelynek eredményeként a Békési Iparos Tanonciskolában 1926-ban segédlevelet szerzett. 18 éves volt, amikor 1927-ben meghalt az édesanyja. Az elemi és az addigi gimnáziumi tanulmányi eredményei kimagaslóan jók voltak. Éppen ezért a tanulást folytatnia kellett, amit 1927-ben meg is tett, Csurgay János testnevelő tanára biztatására. 1930-ban érettségizett jeles eredménnyel. Hepp Ferenc kitűnő érettségi bizonyítványával bármely felsőoktatási intézménybe pályázhatott volna,

A gyermek Hepp Ferenc

Negyedikes diákként a békési gimnázium udvarán, az első sorban jobbról a harmadik. Osztályfőnöke Durkó Antal volt.

de nem tudta eldönteni, hogy a Testnevelési Főiskola tanári szakára, vagy pedig a Pázmány Péter Tudományegyetem matematika-fizika szakára jelentkezzen. Kitűnő felvételi vizsgái alapján mindkét iskola elfogadta a jelentkezését. Végül is azért választotta továbbtanulási helyéül a Testnevelési Főiskolát, mert teljes ösztöndíjjelátást, kollégiumi elhelyezést, tandíjmentességet biztosítottak számára. Az 1932/33-as tanévet, mint TF rangelső

végezte, ekkor érkezett egy svájci egyetem ösztöndíjas pályázata a Főiskolára. Ezt a kitűnő lehetőséget Hepp Ferenc kapta meg eredményei alapján, így 1933-ban nemzetközi ösztöndíjasként megkezdhette tanulmányait a genfi Rousseau Intézetben. Hepp Ferenc a nemzetközi válogatott diákok között is bizonyította tudását. Az USA-beli Springfield-i Testnevelési Főiskola ösztöndíjára 1934-ben 23 pályázó közül rangelsőként ismét őt választották. A kosárlabda kedvelők bizonyára ismerik az Massachusetts állambeli Springfield-i Testnevelési Főiskola nevét, hiszen 1891-ben a kanadai James W. Naismith (1861-1939) főiskolai tanár itt mutatta be először a kosárlabda játékot, amely azután innen indult el világhódító útjára. Hepp Ferenc belevetette magát az újszerű ismeretek halmazába és másfél év elteltével „master of education” testnevelő tanári diplomát szerzett.

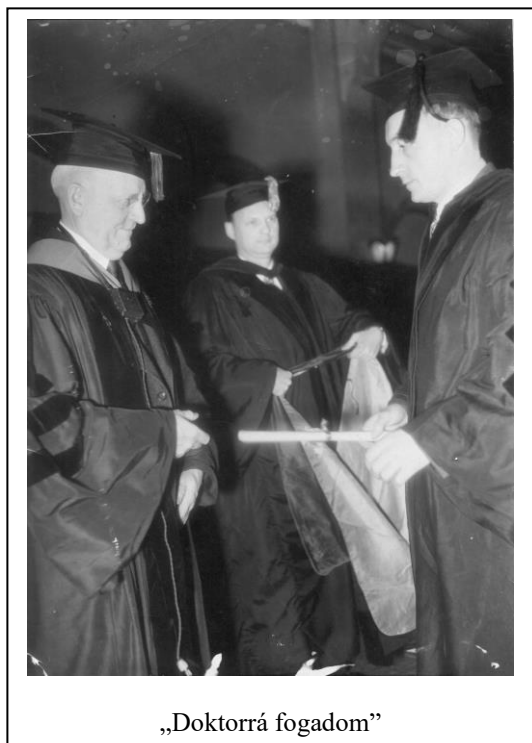
Az ifjú Hepp Ferenc

Újabb másfél évre 1935-ben az IOWA egyetemre került, ahol „A jellem egységei, alapelemei” címen megírta és sikerrel védte meg doktori disszertációját, elnyervén a „Doctor of Philosophy” címet. Amerikai tanulmányai 1937-ben a University of Southern California-n (Dél-Kaliforniai Egyetem, Los Angeles) fejeződtek be.

Hepp Ferenc tanulmányainak befejezése után 1937 végén hazatért Magyarországra. Első munkahelye a Testnevelési Főiskola, amely ezekben az időkben az egyik legjobban felszerelt és nemzetközileg elismert tanintézet volt. Hepp Ferenc 1941. január 25-től főiskolai rendes tanári alkalmazást nyert, az 1941-ben új tantárgyként megjelenő „Tudományos kutatás alapjai” oktatója lett. A magyarországi doktori cím megszerzése csak egy újabb disszertáció megírásával vált lehetővé, Hepp Ferenc nem riadt vissza ettől a feladattól sem. 1942-ben megírta „A célbodobás lélektani elemzése” c. munkáját. Ez a disszertáció lett az a munka,

amely megtörte az előítéleteket és megnyitotta az utat a testnevelés-tudomány hazai kibontakozása felé. Hepp Ferenc végül is 1943-ban a Pázmány Péter Tudományegyetemen doktorált pszichológiából. (1960-ban a Magyar Tudományos Akadémián ugyancsak pszichológiából kandidált, kandidátusi értekezésének címe: „A sportmozgások érzékelésének főbb kérdései”.) Ebben az időben ismerkedett meg későbbi feleségével, Heinisch Erikával, aki akkor a TF hallgatója volt. Hepp Ferenc, mint tanár oroszlanrészt vállalt a 2. világháború utáni újjáépítési munkálatok szervezéséből. A romeltakarítás alatt ő maga is tolt a talicskát, és nem vonta ki magát bármely nehéz fizikai munkából sem.

Hepp Ferenc két tárgyat tanított a főiskolán: a kosárlabdázást és a Bevezetés a testnevelési tudományos kutatás módszertanába c. tárgyat, amelyet először az 1944-45-ös tanévben kezdtek el oktatni. A konszolidációs és a szocialista átszervezés időszakában a Testnevelési Főiskola a kulturális forradalom sorsának középpontjába került. Az új és könnyűnek nem mondható feladatok ellátásának irányításával Hepp Ferencet bízták meg 1947. december 15-én. Igazgatói megbízatása tanárkollégái

„Doktorrá fogadom”

és a magyar testnevelő tanárok véleményével teljes mértékig megegyezett. Nagyon sokan szerették, tisztelték és elismerték tudását. Hepp Ferenc rengeteget tett a testnevelő tanárképzés fejlődéséért. A főiskola új főhatósága az Országos Testnevelési és Sportbizottság (OTSB) az említett kibontakozási folyamat ellenére 1951. augusztus 26-án kelt levelében megvonta a bizalmat Dr. Hepp Ferenc igazgatótól. (Utóbb munkája elismeréseként a Testnevelési Főiskola címzetes egyetemi tanárrá nevezték ki 1980. július 1-én, és neve az intézmény falán levő dicsőségtáblára is felkerült.)

1957-ben a szófiai Európa Bajnokság zsűrijében (középen)

nek szintén ő lett a főtítkára. A nagy reményekkel induló társaság azonban 1947 elején be- szűntette működését.

1954. december 18-án az Országos Testnevelési és Sportbizottság elnöke aláírta, s ezzel jóváhagyta a Testnevelési Tudományos Tanács szervezeti szabályzatát. A TTT főtítkára Hepp Ferenc lett (1954-1959). Hepp Ferenc főtítkársága alatt készült a Magyar Testnevelési és Sportbibliográfia. Jelentős eredmény a TTT munkájában az, hogy lehetőséget biztosított tudományos munkák publikálására. Így jelenhetett meg az első testnevelési tudományos folyóirat a „Testnevelés és Tudomány” 1955-ben, melynek alapító-szerkesztője volt. Ez 1956-ban megszűnt és helyét a népszerű tudományos profilt képviselő „Sport és Tudomány” foglalta el, melynek követője a ha-

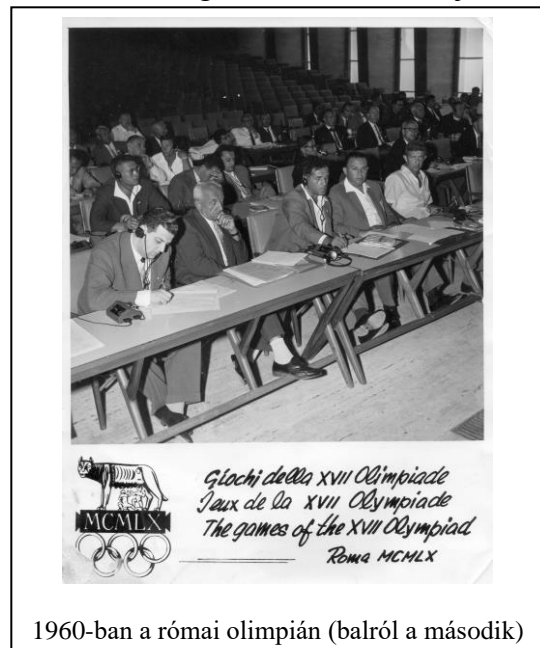

Zaragoza, 1980.
Női Serdülő Európa-bajnokság játékvezetőivel

vonta meg- jelenő „Sportélet” lett.

Hepp Ferenc nevéhez fűződik az 1959-ben létrejött önálló Testnevelési Tudományos Kutató Intézet létrehozásához való feltételek megteremtése. Az Intézet igazgatója Hepp Ferenc lett, ezt a tisztelet 10 évig (1959-1969) látta el. 1969. január 1-én a Magyar Testnevelés és Sportszövetség Országos Elnöksége az intézetet a TF-hez csatolta. Ebben az évben Hepp Ferenc leköszönt igazgatói tisztségéről.

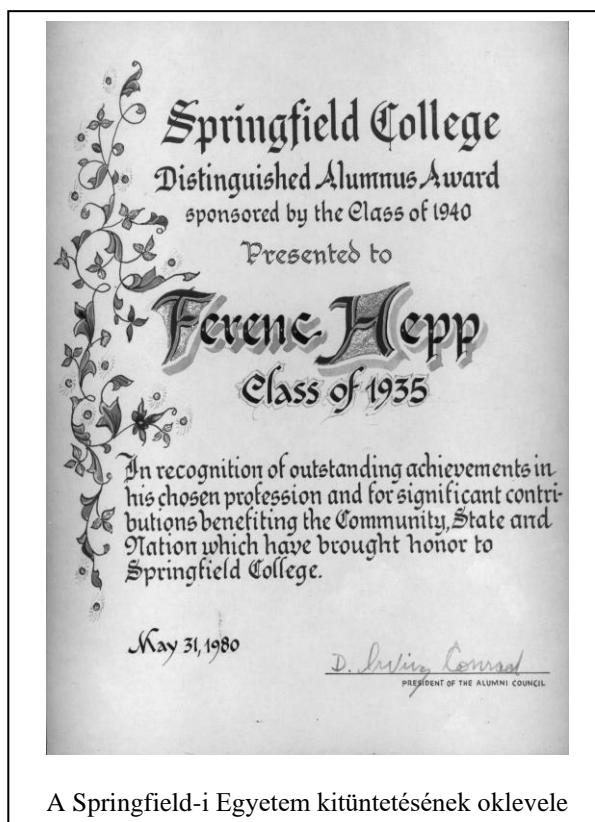
Hepp Ferenc még 1941-ben részletes és konkrét javaslat-tervezetet dolgozott ki a Testnevelési Főiskolán létesítendő Kutató Intézet alapítására. Közvetlenül 1945 után a főiskola újjá-építésével egyidőben konkrét lépések történtek a Testnevelési Tudományos Társaság alapítására. Kidolgozták az alapszabályokat és 1945. december 12-én megtartották az alakuló gyűlést. Az elnök Dr. Mező Ferenc, a főtítkár a fiatal Hepp Ferenc lett. A szervezet 1945. decemberében Testnevelési Tudományos Társasággá alakult, amely-

1960-ban a római olimpián (balról a második)

Tudományos és szakmai munkásságáért az alábbi kitüntetéseket vehette át: a Magyar Népköztársasági Érdemrend arany, Sportérdemérem arany, Munka Érdemrend ezüst fokozat. Röviddel halála előtt, 1980. május 31-én vette át (USA-n kívüliek közt negyedikként) Springfieldben az egyetem „Volt kiváló hallgató” kitüntetését.

Hepp Ferenc békési diákévei alatt ismerkedett meg ezzel a kosárlabda játékkal, az atletizálás mellett később a kosárlabdázás lett a kedvenc sportága. Springfieldben ismerkedett meg és kötött életreszóló barátságot William Jones-szal, aki később az 1932-ben megalakult FIBA (Nemzetközi Kosárlabda Szövetség) főtitkára lett. Az 1938-ban megjelenő első Kosárlabda Szabálykönyv is Hepp Ferenc munkája volt. 1940-től első számú szervezője a játékvezető-képzésnek és –vizsgáztatásnak. 1946-tól 1957-ig, tizenegy éven keresztül nemzetközi játékvezetőként is tevékenykedett. A Magyar Kosárlabda Szövetség (MKSZ) 1942-es megalakulása előtt már 1940-ben a Nemzetközi Kosárlabda Szövetség (FIBA) Technikai Bizottságának elnöke. 1940-1943 között a Magyar Athletikai Szövetség szövetségi kapitányi tisztségét is betöltötte. 1948-ban a londoni olimpián az amatőrizmus kérdéseivel foglalkozó sportbizottság, 1957-ben az Európai Állandó Konferencia II. ülészakájának elnöke. A Magyar Kosárlabda Szövetség alapító tagja, 1955-től 1980-ig elnöke, a Nemzetközi Kosárlabda Szövetség európai társelnöke. Sokáig a Magyar Kosárlabda Szövetség és a FIBA közötti kapcsolatot egyedül Hepp Ferenc személye jelentette. Szövetségünk jóval később, 1953-ban lett a FIBA tagja.

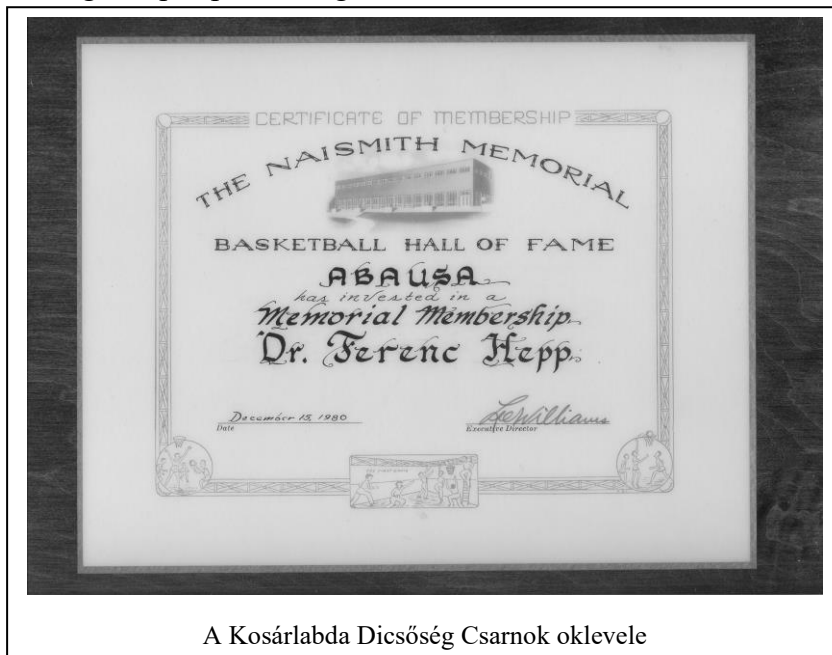
A Springfield-i Egyetem kitüntetésének oklevele

1980. május 31. a kitüntetés átvétele

Hepp Ferenc anyanyelvén kívül öt nyelvet beszélt, (angol, német, francia, orosz, spanyol) és két nyelvet társalgási szinten sajátított el (szerb és olasz). Tevékenységének köszönhetően fokozatosan kialakult a magyar kosárlabda szaknyelv. Ezt rendszerezte nagy gondnal Hepp Ferenc, az általa összeállított és szerkesztett többnyelvű Sportszótárban, melyből 1952-ben 3 és 5 nyelvű, 1960-ban 7 nyelvű, 1972-ben bővített 4 nyelvű változat jelent meg. Az 1950-es évek elején a lett a VTSK (Vasútépítő Törekvés Sportkör, a mostani BSE) NB I-es kosárlabda csapatának edzője. A magyar férfi kosárlabda válogatott eddigi legnagyobb eredményét érte el az 1955-ös Európa-bajnoki arany elnyerésével. A Páder János vezette, sok sikert elért válogatott felkészülését Hepp Ferenc nagymértékben segítette. 1956-ban alapítója és alelnöke lett az UNESCO mellett működő Testnevelési Sport Világtanácsának (CIEPS), alelnöki tisztségét 1972-ig látta el.

1960-1980-ig a FIBA Pénzügyi Bizottságának elnöke volt. 1960-tól kosárlabda mesteredző, emellett a FIBA Nemzetközi ellenőreként is működött. 1948-tól minden olimpián ott volt, vagy hazai, vagy nemzetközi megbízatással. 1972-ben a müncheni olimpián dr. Hepp Ferenc FIBA ellenőri minőségében vett részt. A Szovjetunió – USA kosárlabdadöntőt (valószínűleg az időmérés hibájából) 3 mp-el korábban lefújták egy pontos amerikai előnyél. Hepp Ferenc elnökletével döntöttek a játék folytatása mellett úgy, hogy a játék szovjet bedobással folytatódjék, az óra a bedobást követő első labda érintésétől induljon. A szovjet csapat egy előreívelést követő jól sikerült „kosárral” egy pontos vezetést szerezve elvitte az olimpiai aranyat. Az amerikaiak azóta is haragszanak a játékvezetőkre, a zsűri asztalra, talán az egész világra, de őrre nem, sőt, bátorságát példaszerűnek minősítették. Élete utolsó nagy versenye az 1980. évi moszkvai olimpia volt. 1980. február 25-én a Magyar Pszichológiai Társaság Elnöksége a Sportpszichológiai szekció elnökévé választotta.

A Kosárlabda Dicsőség Csarnok oklevele

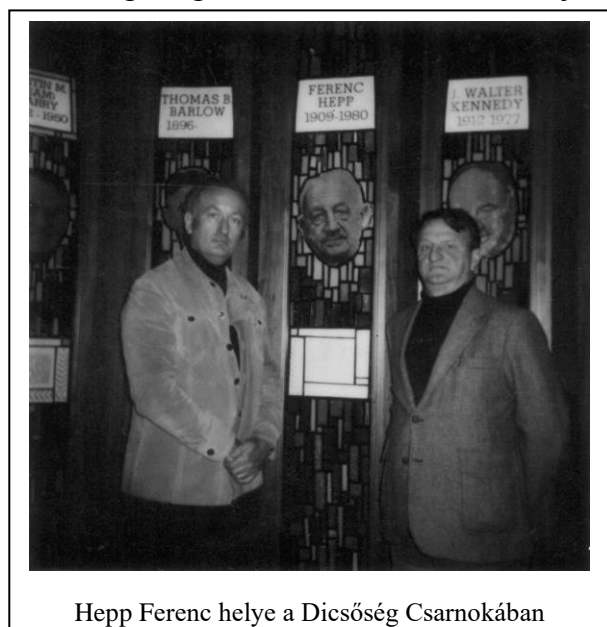
Hepp Ferenc 1980. november 27-én hunyt el Budapesten. 1981. április 27-én választották a „Kosárlabda Dicsőség Csarnok” (Naismith Memorial Basketball Hall of Fame) tagjává. Magyarország ebben a sportágban talán leghíresebb, a kosárlabdázásért rengeteget tevő sportembere – ahogyan a Csarnok bibliográfiája írja róla „a magyar kosárlabdázás atyja” – nemzetünk-ből egyedülként képvisel bennünket a kosárlabdázás hírességei között.

1982. június 20-24. között a FIBA megalakulásának 50. évfordulóján Hepp Ferenc emléktornát rendezett a Budapest Sportcsarnokban (ma Papp László Sportaréna). Evvel az idővel pont egybe esett a Magyar Kosárlabda Szövetség megalakulásának 40. évfordulója, amely alkalmából megjelent az International Basketball különkiadása is Hepp Ferencről.

Ugyancsak 1982-ben a Testnevelési Főiskola Hepp Ferenc-emlékérmét alapított.

A sportág másik szentélye a FIBA Hírességeinek Csarnoka a Spanyolországi Alcobendasban. A Csarnokot a FIBA létrejöttének 75. évfordulójaéhoz kapcsolódva 2007. március 1-jén nyitották meg hivatalosan. Természetesen már a nyitáskor ebben a Csarnokban is helyet kapott Dr. Hepp Ferenc, aki sok funkciója mellett a FIBA központi testületének is tagja volt.

Személyének megbecsüléseként a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége (MKOSZ) rendszeresen megrendezi a dr. Hepp Ferenc nemzetközi kosárlabdatornát.

Hepp Ferenc helye a Dicsőség Csarnokában

Hepp Ferenc büszke volt szülőföldjére, élete végéig, amikor csak tehetett, hazalátogatott és támogatta Békés sportéletét. Nagy szerepe volt a kosárlabda sportág megszerettetésében a békési fiatalok körében, neki köszönhetően honosodott meg Békés városában hazánk egyik legnépszerűbb sportága, mégpedig időben elsők között a vidéki települések közül. Neki és „tanítványainak” – Orosz Gittának és Gyöngyösi Eleknek – köszönhetően Békés női kosárasai első községi csapatként kerültek az NB I-be 1949-ben. Mindez úgy kezdődött, hogy 1942-ben a Testnevelési Főiskoláról küldött két kosárlabdapalánkot. Hepp Ferenc Békésen, a mintegy 30 évvel ezelőtt meghonosított Viharsarok Kupán is éveken keresztül részt vett. Ennek még 65 évesen is aktív résztvevője volt. A város emlékét azzal őrzi, hogy az egyik, akkor újnak számító, jelenleg is legnagyobb létszámú általános iskola 1986 novemberében dr. Hepp Ferenc nevét vette fel. Az iskola előcsarnokában bronz arcmását is elhelyezték.

1992-ben Békés város Díszpolgárává avatták. 2009-ben, születésének centenáriumán a múzeum kiállítással emlékezett meg munkásságáról, életrajza megjelent a Békési Téka sorozatban, neve – elsőként – felkerült az ekkor avatott „Sportkönyv”-re. A nevét viselő iskola egy egész hetet szentelt emlékének felidézésére.

S. Turcsányi Ildikó muzeológus